

ПРІОРИТЕТИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Тімофєєва М.І. аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

На всіх етапах історичного розвитку суспільства соціальний захист був індикатором громадянської позиції держави. Його ефективна організація є гарантом стабільності суспільства. У складний час, який переживає сьогодні наша країна, головним пріоритетом державної соціальної політики має стати намагання зробити якомога більше для того, щоб кожний, хто потребує допомоги, відчув увагу та підтримку з боку держави. Це визначається орієнтирами суспільного розвитку, закладеними в Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” (Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015), Програмі діяльності Кабінету Міністрів України (Постанова Верховної Ради України від 11 грудня 2014 р. № 26-VIII), Угоді про коаліцію депутатських фракцій “Європейська Україна” від 21 листопада 2014 р.

Існуюча система соціального захисту не досить ефективна, а фінансові можливості держави не відповідають її соціальним зобов'язанням. Можна констатувати, що наразі не повною мірою дотримуються положення Конституції України, в якій Україна визначається як соціальна держава, адже суттєво знижується життєвий рівень основної маси населення.

На сьогодні основною метою соціального захисту є забезпечення виживання соціально-незахищених верств населення та першочерговий захист окремих категорій громадян (військовослужбовців, вимушених переселенців, постраждалих та ін.). Як перспективну необхідно розглядати мету, що відповідає ст.46 Конституції України, згідно з якою громадяни мають право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законом.

Реформування системи соціального захисту визначено в Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” одним з першочергових пріоритетів за вектором відповідальності. Не підлягає сумніву необхідність удосконалення моделі соціального захисту в системі пріоритетів державної соціальної політики для всіх груп населення. Визначення потенційних основних напрямів, структури і форм реформування цієї моделі має досить актуальне теоретичне і практичне значення на сучасному етапі розвитку суспільства.

Теоретико-методологічні засади державного управління у сфері соціального захисту, його механізми, шляхи вирішення ключових питань реалізації державної соціальної політики досліджували українські вчені: В.Бакуменко [1, 2], М.Білінська [3], Н.Болотіна[44], Н.Борецька [55], О.Вишневська [6], Н.Власенко [7], О.Власюк, І.Гнибіденко [8], В.Гошовська [9, 10], О.Діково-Фаворська [11], та ін.

Однак при всій значущості згаданих досліджень у них здебільшого увага зосереджена на правових, економічних аспектах соціального захисту, проте не розглядається власне реформування моделі соціального захисту в системі пріоритетів державної соціальної політики.

Визначення пріоритетних напрямів соціальної політики ґрунтується на об'єктивній оцінці економічної ситуації. Це - наявність тіньової економіки і не задекларованих доходів у незначній частини зайнятого населення, низький рівень оплати висококваліфікованої праці, високий рівень розшарування населення за рівнем доходів.

Зважаючи на цю специфіку та враховуючи світовий досвід, соціальна політика в Україні може бути побудована за двома моделями розвитку: демократичним або

аристократичним. Демократична модель ґрунтується на реалізації людиною своїх можливостей, поліпшенні системи розподілу в напрямку скорочення розриву у рівні життя між бідними і більш забезпеченими верствами населення, високому рівні соціальних зобов'язань держави перед своїми громадянами. Аристократична модель передбачає глибоку соціально-економічну диференціацію у суспільстві, передачу з покоління у покоління набутого соціального статусу, нерівних можливостей громадян у користуванні державною та суспільною власністю.

Економічний розвиток України тяжіє до такої моделі соціального стану, для якої характерними є низький рівень оплати праці, висока частка доходів від особистого підсобного господарства, втрата високих моральних ідеалів та матеріальних стимулів до висококваліфікованої та інтелектуальної праці, засиллі у політичній та духовній сферах великих фінансових груп. Проте можливості для демократичної моделі розвитку Україна остаточно не втратила. Але це вимагає проведення тонко викресленої економічної політики з акцентом на розвиток людського капіталу, соціальної справедливості та обмеження засилля бюрократичного державного апарату і монополістичних формувань.

Це є пріоритетом соціальної політики поряд з формуванням значного прошарку середньо забезпечених громадян. Реалізація цього напрямку передбачає, по-перше, політику сприяння економічному зростанню та підвищенню на цій основі платоспроможного попиту. По-друге, необхідність реформування системи надання соціальних виплат громадянам на основі адресної соціальної допомоги бідним і малозабезпеченим громадянам відміну пільг забезпеченим і працюючим особам, суттєві зміни у системі соціального та пенсійного страхування, удосконалення та посилення діяльності служб соціального захисту для боротьби з бідністю.

Важливим напрямом соціально-економічної політики України на найближчу перспективу повинно стати скорочення розриву між вартістю робочої сили та рівнем оплати праці. Розрив між заробітною платою та витратами на відтворення робочої сили веде до скорочення таких необхідних витрат на робочу силу як її виховання, освіта загальна та вища, медична допомога, забезпечення житлом.

На даний момент для України необхідне створення нової моделі соціальної політики, яка б у повній мірі забезпечувала потреби населення у соціальному захисті. При цьому необхідно враховувати досвід інших країн, але не повністю копіювати їх.

Визначальна лінія соціального забезпечення періоду реформування полягає в створенні системи допомоги не лише для осіб літнього віку і нездатних заявити про себе на ринку праці, а й для широких верств населення з низькими доходами, категорія які з'явилися в результаті ситуації в країні але в межах схеми, яку можливо фінансово підтримати.

Досвід демонструє, що політика соціального захисту малозабезпеченого, але працездатного населення має тимчасовий характер. Різні види часткового субсидування, зусилля, спрямовані на скорочення безробіття. Від тимчасових заходів потрібно поступово відмовлятися у міру того, як набирають силу і швидкість ринкові механізми, оскільки дія цих заходів пов'язана з втручанням держави.

У контексті всього зазначеного пасивність та фінансова неспроможність існуючої соціальної політики обумовлюється надмірно великою кількістю цілей і малою кількістю засобів їх досягнення.

Література

1. Бакуменко В. Системно-ситуаційне зображення процесів управління в соціальних системах / В. Бакуменко // Вісник УАДУ. – 1999. – № 3. – С. 312-314.
2. Бакуменко В. Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління : навчальний посібник / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній. – К. : Міленіум, 2003. – 256 с.
3. Білинська М. М. Державне управління галузевими стандартами в умовах реформування вищої медичної освіти в Україні / М. М. Білинська – К. : Нац. Акад. держ. упр. при Президентові України, 2004. – 246 с.
4. Болотіна Н. Б. Право соціального захисту: становлення і розвиток в Україні : монографія / Н. Б. Болотіна. – К. : Знання, 2005. – 381 с.
5. Борецька Н. П. Соціальний захист населення на сучасному етапі: стан і проблеми / Н. П. Борецька. – Донецьк : Янтра, 2001. – 351 с.
6. Вишневська О. А. Місце та роль суб'єктів і об'єктів соціальної політики в її статистичному забезпеченні [Електронний ресурс] / О. А. Вишневська // Державне управління: теорія та практика : електронне наукове фахове видання НАДУ при Президентові України. – 2012. – № 1. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej15/txts/12VOAPSZ.pdf>
7. Власенко Н. С. Правові засади системи інформаційного забезпечення соціальної політики [Електронний ресурс] / Н. С. Власенко. – Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/11672/16-Vlasenko.pdf?sequence=1>
8. Гнибіденко І. Вплив світової фінансово-економічної кризи на соціальну сферу України / І. Гнибіденко // Економіка України. – 2009. – № 7. – С. 64-74.
9. Гошовська В. А. Державне управління соціальною сферою в Україні : [навч. посіб.] / В. А. Гошовська, Л. І. Ільчук ; за заг. ред. В. А. Гошовської. – К. : НАДУ, 2008. – 52 с.
10. Гошовська В. А. Соціальна реальність у контексті розбудови демократичного суспільства : [навч. посіб.]. – К. : НАДУ, 2008. – 292 с.
11. Дікова-Фаворська О. М. Креативний метод освіти осіб з обмеженими функціональними обмеженнями здоров'я / О. М. Дікова-Фаворська // Зб. наук. праць ДонДУУ “Сучасні суспільні проблеми у вимірі соціології управління”. – Т. Х. – Вип. 116 “Соціологія державного управління”. – Донецьк : ДонДУУ. – 2009. – С. 294-300.